

Motion till riksdagen 2021/22:1749

av **Johan Hultberg (M)**

Pånyttfödelse för det nordiska samarbetet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nordisk coronakommission och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka Gränshinderrådet och höja ambitionen för rådets arbete och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra den gränsöverskridande infrastrukturen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla en metod för trafikmodellering av gränsöverskridande järnvägstransporter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region. Den visionen enades de nordiska samarbetsministrarna om den 19 juni 2019, en vision som antogs av statsministrarna den 20 augusti.¹ Sedan dess har arbetet med det nordiska samarbetet och integrationen dessvärre tagit stora kliv tillbaka. Detta på grund av coronapandemin som inneburit ett mycket hårt slag mot det nordiska samarbetet och integrationen. Plötsligt har våra nationsgränser blivit brutalt tydliga, särskilt för människor och företag i gränsbygder i bland annat Bohuslän och Dalsland som drabbats hårt av införandet av gränsrestriktioner och bristen på koordination mellan de nordiska länderna. Konkret har detta lett till bland annat en ökad arbetslöshet, företagskonkurser och allvarliga problem för gränspendlare och andra som lever sina liv på båda sidan av, i detta fall, den svensk-norska gränsen. Motsvarande problem finns också i Öresund och i Tornedalen. Av dem som bor och verkar i en nordisk gränsregion upplevde fyra av fem, i juni 2021, att deras möjlighet att röra sig över gränserna i hög grad hade inskränkts under pandemin. Detta

¹ Norden.org, *Norden skall bli världens mest hållbara och integrerade region*
<https://www.norden.org/sv/information/norden-skall-bli-varldens-mest-hallbara-och-integrerade-region>
(hämtad 2021-09.21).

enligt en enkät från nordiska Gränshinderrådet.² I samma undersökning svarade tre av fem att deras länder fokuserar för lite på gränsregionerna och hela 90 procent av de svarade uppgav att länders olika restriktioner skapar stor oro. Fyra av fem ansåg också att myndigheternas information kring covid-19 är motstridig.³ Invånarna i gränsbygderna ger med andra ord det nordiska samarbetet under pandemin underkänt.

Pandemin, eller snarare hur den hanterats, har på ett allvarligt sätt försämrat de nordiska relationerna och gjort att många människor och företag nu ställer sig tveksamma till om man vågar lita på den politiska visionen. Vad händer vid nästa kris, är det då åter människorna och företagen i gränsbygden som får betala priset för plötsligt uppkomna gränshinder och bristande koordination mellan nordiska länderna?

Nu behövs en pånyttfödelse för det nordiska samarbetet och ett hårt arbete för att riva gränshinder och bättre rusta Norden för nya gränsöverskridande kriser.

Lär av pandemin – tillsätt en nordisk coronakommission

Vad som är viktigt nu är att de problem som skapats och blottlagts under pandemin inte resulterar i långsiktigt försämrade relationer och ett minskat samarbete och utbyte mellan de nordiska länderna. Erfarenheterna från pandemin bör istället bli utgångspunkt för en pånyttfödelse av det nordiska samarbetet i syfte att förverkliga visionen om världens mest hållbara och integrerade region. Nu behöver sår som rivits upp läkas men vi behöver också lära av pandemin för att bättre rusta Norden för framtida kriser. Det nordiska samarbetet behöver också breddas och fördjupas. Svaret på problemen under pandemin bör bli mer, inte mindre nordiskt samarbete. Arbetet med att riva gränshinder behöver intensifieras, den gränsöverskridande infrastrukturen förbättras och starkare band mellan de nordiska länderna knyts.

Den bristfälliga koordineringen och det otillräckliga samarbetet som varit på såväl politisk nivå som på myndighetsnivå nu under pågående pandemi får inte upprepas i framtiden. Därför bör den svenska regeringen ta initiativ till en nordisk coronakommission. Uppdraget till en sådan kommission behöver givetvis tas fram gemensamt inom ramen för det nordiska samarbetet men övergripande bör kommissionen ha ett tudelat uppdrag. Dels att utvärdera hur samarbetet och koordineringen mellan de nordiska länderna fungerat, eller snarare inte fungerat, under pandemin och dels lämna förslag till åtgärder för hur samarbetet och koordineringen kan förbättras vid framtida kriser.

Riv fler gränshinder och förebygg nya

En helt central del av det nordiska samarbetet och för att nå visionen om Norden som den mest integrerade regionen i världen handlar om att riva gränshinder. Hinder som försvårar för företag och människor att verka över de nordiska nationsgränserna. Sedan 2014 finns ett särskilt Gränshinderråd med medlemmar från de nordiska länderna samt

² Norden.org, *Motstridiga covidrestriktioner ger ökad oro i gränsregioner*, <https://www.norden.org/sv/news/motstridiga-covidrestriktioner-ger-okad-oro-i-gransregioner> (hämtad 2021-09-21).

³ Ibid.

Färöarna, Grönland och Åland. Generalsekreteraren för Nordiska rådet är också medlem av Gränshinderrådet och en representant från Nordiska rådet ges också möjlighet att delta i arbetet. Rådet arbetar idag utifrån tre övergripande prioriteringar:

- Att eliminera eller avklara existerande gränshinder mellan de nordiska länderna
- Att förebygga uppkomst av nya gränshinder
- Att öka och effektivisera informationstjänsterna.⁴

Nu behöver rådet stärkas för att kunna göra mer inom dessa tre mycket viktiga prioriteringar. Ambitionen för rådets arbete behöver också höjas. Idag har rådet som mål att riva 8–12 gränshinder per kalenderår.⁵ Regeringen bör ta initiativ till en diskussion inom Nordiska ministerrådet om hur Gränshinderrådet kan stärkas liksom om hur ambitionen för rådet kan höjas. Att intensifiera arbetet med att avklara och förebygga gränshinder är nödvändigt om Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region.

Knyt samman Norden med en bättre gränsöverskridande infrastruktur

Den gränsöverskridande infrastrukturen i Norden behöver förbättras. Det är en absolut nödvändighet för att öka integrationen mellan de nordiska länderna. Ett särskilt viktigt stråk där dagens järnvägsinfrastruktur är undermålig är Oslo–Göteborg. Där behöver skyndsamt dubbelspårig järnväg byggas för att korta transporttiden och höja kapaciteten för såväl gods- som persontransporter. I dag är transporttiden med godståg på sträckan ungefär dubbelt så lång som med lastbil. När det gäller persontrafiken tar en resa med tåg Oslo–Göteborg mellan tre timmar och fyrtio minuter och upp till fyra timmar. Att köra bil tar mindre än tre timmar. Stråket Oslo–Göteborg och vidare till Malmö, Köpenhamn och Hamburg är utpekad som strategiskt viktig av EU. Därav kan en järnvägsutbyggnad i stråket i stor utsträckning finansieras med EU-medel. Detta är ett exempel på ett gränsöverskridande infrastrukturprojekt som kan knyta samman Norden men som också tarvar nordiskt samarbete för att bli verklighet. Så sent som i juni 2021 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att inom ramen för det nordiska samarbetet verka för ett ministerråd för infrastruktur och transport. Det är mycket angeläget att regeringen följer riksdagens uppmaning.

Inom ramen för det nordiska samarbetet bör den svenska regeringen också verka för en avsiktsförklaring om att förbättra den gränsöverskridande infrastrukturen i Norden. Möjligheten att använda andra finansieringslösningar än anslagsfinansiering behöver prövas. Tidigare stora nordiska infrastrukturprojekt såsom bygget av Öresundsbron och nya Svinesundsbron har visat sig mycket lönsamma. Avbetalningstiden för projekten har blivit betydligt kortare än beräknat och de har verkligen bidragit till en ökad ekonomisk aktivitet i Öresundsregion respektive Svinesundsregionen och fördjupad

⁴ Gränshinderrådet (2020), *Gränshinderrådets verksamhetsrapport 1 juli 2019–30 juni 2020 Med kommentarer från de nordiska regeringarna*. s. 6, <https://www.norden.org/sv/publication/granshinderradets-verksamhetsrapport-1-juli-2019-30-juni-2020> (hämtad 2021-09-21).

⁵ Ibid.

integration av arbetsmarknaderna i respektive region. Framåt krävs större investeringar i, och ett förstärkt samarbete kring, den gränsöverskridande infrastrukturen i Norden.

Bygget av dubbelspårig järnväg mellan Oslo och Göteborg är ett konkret och angeläget exempel på hur den gränsöverskridande infrastrukturen skulle kunna förbättras och bidra till förverkligandet av visionen om Norden som världens inte bara mest integrerade region utan också mest hållbara region. I sammanhanget kan nämnas att hela en miljon lastbilar korsar gränsen över Svinesund varje år och att bara omkring en procent av de totalt 14 miljoner gränskorsande resor som görs i korridoren Göteborg–Oslo utförs med tåg. Med en dubbelspårig järnväg skulle många vägtransporter kunna flyttas över till järnvägen. Det hade gett mycket stora utsläppsminskningar.

För att kunna utveckla den gränsöverskridande infrastrukturen är det viktigt med bra beslutsunderlag som bland annat innefattar samhällsekonomiska analyser och beräkningar. Men idag saknas en metod för trafikmodellering av gränsöverskridande transporter på järnväg. Regeringen bör agera för att en metod för denna form av trafikmodellering skyndsamt tas fram. Det skulle exempelvis kunna ske genom att Trafikverket får i uppdrag att i samverkan med myndighetens nordiska motsvarigheter genomföra ett sådant utvecklingsarbete. Att en metod för trafikmodellering av gränsöverskridande transporter på järnväg saknas blottlägger behovet av ett utvecklat och fördjupat nordiskt samarbete kring järnvägsutvecklingen. Ett fördjupat samarbete kring gränsöverskridande infrastruktur i Norden i stort bör regeringen ta initiativ till som en del av pånyttfödelsen av det nordiska samarbetet.

Johan Hultberg (M)